

AZ ILLEGÁLIS HULLADÉKELHELYEZÉSRŐL ÉS MEGAKADÁLYOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEIRŐL¹

2020-10-05 XXII. évfolyam, 4. lapszám

Szerző(k):

Dr. Feik Csaba

jegyző, Ercsi Város Önkormányzat,

címzetes egyetemi docens, Nemzeti Községi Egység

Napjaink egyik legnagyobb kihívása az illegális hulladékéltelhelyezés elleni küzdelem.

A szántóföldeken, erdőkben, erdőségeken, köz- és magánterületeken, utak mentén lerakott hulladék mennyisége egyre több. Az azokat odaszállítók egyre gátlástalanabbak és már üzletszerűen végzik jogellenes tevékenységüket, otthagya ökológiai lábnyomukat az általuk beszennyezett területen.

Azon kívül, hogy ez a jogellenes tevékenység emberi hanyagságból, nemtörődömségből, felelőtlenégből adódik és megsérti a vonatkozó jogszabályokat és azt a környezetet, amiben élünk, sokkal messzebbre vezet.

A kockázat nem kevés. Nem csak arról van szó, hogy a hulladék, főképpen a kezeletlen hulladék szennyezi a környezetünket, károsítja egészségünket és sérti esztétikai érzékünket. Ennél sokkal nagyobb a tét, hiszen a jelenlegi környezetkárosításnak a jövő szempontjából még nagyobb a jelentősége. A jövő nemzedékeiért is felelősek vagyunk akkor, amikor a jelen döntéseit meghozzuk és e döntések szerint tevékenykedünk, cselekszünk, végezzük feladatainkat.

Ezt a felelősségünket fejezi ki az ún. Brundtland-jelentés is, amely már 1987-ben megfogalmazta a fenntartható fejlődés lényegét: „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.”

Ezzel összhangban fogalmazza meg Magyarország Alaptörvénye a Nemzeti Hitvallásban, hogy „felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit”.

Emellett az Alaptörvény a XXI. cikk (3) bekezdésében azt is kimondja, hogy „elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot behozni”. Itt érdemes megjegyezni, hogy az országhatárt átlépő hulladékszállításról szóló 180/2007. (VII. 3.) Korm. rendelet értelmében a hulladék behozatala, kivitele és átszállítása során hatóságként az Országos környezetvédelmi hatóság jár el. A hulladék behozatalának, kivitelének és átszállításának ellenőrzését pedig a rendőrség, a vámhatóság, közúti és vasúti szállítás esetén a közlekedési hatóság, veszélyes hulladék esetén a katasztrófavédelmi hatóság önállóan, illetve az országos környezetvédelmi hatóság az említett hatóságokkal egyeztetve végzi. Ez adott esetben kiterjedhet a szállítóeszköz rakománnyal együtt történő megállítására, felnyitására, feltartóztatására is.

Az, hogy tilos az ország területére szennyező hulladékot behozni, nyilvánvalóan nem azt jelenti, hogy ha a hulladék nem külföldről származik, hanem itt termelődik, az bárhol elhelyezhető lenne. Mert a hulladék összegyűjtése, szállítása, tárolása, az azokkal való gazdálkodás csak szabályozott keretek között történhet. Ha jogszerűen történik. Ez a

¹ Forrás: <https://jegyzo.hu/az-illegalis-hulladekelhelyezesrol-es-megakadalyozasanak-lehetosegeirol/>, Letöltve: 2020.10.06.

jogszerűség azonban egyre gyakrabban szenved csorbát, melynek legfeltűnőbb jelei és egyik legkárosabb következményei az illegálisan elhelyezett szemétkupacok egyre nagyobb száma. Ahol pedig megjelenik egy szemétkupac, oda egyre többen hordják mások is a szemetet, mert úgy gondolják ők is, hogy ha oda más letette, akkor ők is letehetik. Ez pedig károsítja a környezetet, büdös, fertőzésveszélyes és abban bizony egyre több ember guberál és abból egyre több állat táplálkozik. Az illegális hulladékelhelyezés tehát mind a jelen, mind pedig a jövő problémája.

De lássuk – a lehetséges megoldások felvázolása előtt –, mit is mond minderről a jelenlegi jogi szabályozás, ad-e támpontot és biztosít-e szankciókat, illetve ennek érdekében hatékony eszközöket a jogsértők felderítésére.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 13. § (1) bekezdés 5., 11. és 19. pontja szerint a helyi önkormányzatok kötelezően ellátandó feladata a környezet-egészségügyi feladatok körében a köztisztaságról, a települési környezet tisztaságáról való gondoskodás; a helyi környezet- és természetvédelem biztosítása; a hulladékgazdálkodás.

Az illegális hulladékelhelyezés szempontjából látszólag nincs jelentősége annak, hogy ezek a feladatok az önkormányzat által biztosítandó közfeladatok, közszolgáltatások. S az is igaz, hogy a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás jó néhány eleme az önkormányzatok kezéből kikerülve állami feladattá vált ugyan, a jogellenesen elhelyezett hulladék okozta probléma azonban a települési önkormányzatoknál jelenik meg.

A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (Ht.) 62. §-a alapján hulladékgazdálkodási tevékenységet – például a hulladék gyűjtését, szállítását, kezelését, a hulladékgazdálkodási létesítmények üzemeltetését – hatósági engedély és nyilvántartásba vétel nélkül nem lehet folytatni. Hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenységet pedig a helyi önkormányzatok megbízásából csak olyan gazdasági szereplő végezhet közszolgáltatási szerződés keretében, amely az erre vonatkozó minősítési engedéllyel is rendelkezik.

Amikor tehát valaki illegálisan, azaz jogellenesen hulladékot helyez el valamely köz- vagy magánterületen, azzal hulladékgazdálkodási tevékenységet végez engedély nélkül.

Röviden tekintsük át azt a jogszabályi környezetet tehát, amely a hulladék gyűjtésével, elszállításával, tárolásával, ártalmatlanításával összefüggésben kötelezi, terheli, illetve szankcionálja az abban – témánk szempontjából főképpen jogszerűtlenül – közreműködő szereplőket.

A társadalomra legveszélyesebb cselekményeket a Büntető Törvénykönyv szankcionálja. A hatályos Btk. más bűncselekmények mellett a környezet- és természet elleni bűncselekmények megsértését „sem nézi jó szemmel”, s ezek között tartalmazza a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése bűncselekmény törvényi tényállását.

A Btk. 248. § (1) bekezdése rögzíti az ezzel kapcsolatos elkövetési magatartásokat, amelyek egyrészt a hatóság által nem engedélyezett helyen történő hulladékelhelyezés, másrészt az engedély nélkül, vagy az engedély kereteit túllépve végzett hulladékgazdálkodási tevékenység, illetve hulladékkal végzett más jogellenes tevékenység.

A hulladékgazdálkodási tevékenység – mint fent már volt szó róla – a hulladéknak a hulladékról szóló törvényben meghatározott gyűjtése, begyűjtése, szállítása (ideértve az országba történő behozatalt, onnan történő kivitelt vagy átszállítást is), a hulladék előkezelése, tárolása, hasznosítása, ártalmatlanítása.

A bűncselekmény elkövetési tárgya – alapesetben – maga a hulladék, pontosabban az a hulladék, amit a Ht. annak minősít, feltéve, ha az alkalmas az emberi élet, a testi épség, az egészség, a föld, a víz, a levegő, vagy ezek összetevői, illetve az élő szervezet egyedének veszélyeztetésére. Az elkövetési tárgy továbbá – minősített esetben – a hulladéktörvény szerinti veszélyes hulladék.

A hulladék veszélyes hulladéknak minősül, ha az a hulladékjegyzékben [72/2013. (VIII. 27.) VM rendelet] veszélyes hulladékként szerepel és a Ht. 1. melléklete szerinti veszélyességi jellemzők legalább egyikével rendelkezik, azaz robbanásveszélyes, oxidáló, tűzveszélyes, irritáló, toxikus, rákkeltő, maró, fertőző, reprodukciót (szaporodást) károsító, mutagén, akut mérgező gázokat fejlesztő, érzékenységet okozó, környezetre veszélyes (ökotoxikus), továbbá képes olyan veszélyességi tulajdonságot mutatni, amellyel az eredeti hulladék nem rendelkezik. Az ilyen veszélyes hulladékot a környezetvédelmi hatóság döntéséig veszélyes hulladéknak kell tekinteni.

A veszélyes hulladékot tehát elsősorban jogszabály határozza meg, nem pedig szakértői vélemény. Ugyanakkor a hulladék nem minősül veszélyes hulladéknak, ha a jogszabályban (hulladékjegyzékben) veszélyes hulladékként szerepel ugyan, de a környezetvédelmi hatóság azt állapítja meg, hogy az nem rendelkezik a veszélyességi jellemzők egyikével sem.

A Btk. alkalmazása szempontjából a veszélyes hulladék meghatározása talán az egyszerűbb, bár itt is akadnak jogalkalmazásbeli félreértések (erről később).

A nehezebb helyzetet inkább a nem veszélyes hulladékkal elkövetett bűncselekmény elhatárolása okozza más – hulladékkal elkövetett – jogsértő cselekményektől. A Btk. ugyanis a jogsértéshez a nem veszélyes hulladéktól is veszélyeztetésre alkalmasságot kíván meg. Azaz: az elkövetési magatartások akkor tényállásszerűek, ha az elkövető olyan hulladékot helyez el arra nem engedélyezett helyen, továbbá hatósági engedély nélkül, vagy az engedély kereteit túllépve végez hulladékgazdálkodási vagy más, jogellenes tevékenységet olyan, a hulladéktörvényben hulladéknak minősített dologgal, amely alkalmas az emberi élet, a testi épség, az egészség, a föld, a víz, a levegő vagy ezek összetevői, illetve az élő szervezet egyedének veszélyeztetésére. A Btk. szerint tehát a hulladéknak nem egyszerűen önmagában, hanem meghatározott vonatkozásban veszélyeztetésre alkalmasnak is kell lennie (BH 2018.298.). A hulladékkal végzett tevékenység tehát akkor minősül – más feltételek teljesülése mellett – bűncselekménynek, ha elkövetési tárgya az a hulladék, amely alkalmas az említettek veszélyeztetésére.

Az illegális hulladékelhelyezés kapcsán a fentiek nagyon lényegesek, nagyon fontos meghatározni tehát azt is, hogy mi minősül a bűncselekmény szempontjából hulladéknak. S az sem kevésbé fontos, hogy meghatározzuk, hogy mi minősül hulladékelhelyezésnek.

Az illegális hulladékelhelyezés ugyanis elsősorban azt a tevékenységet jelenti, melyet a Btk. 248. § (1) bekezdés a) pontja szankcionál:

248. § (1) „Aki

a) arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez,

b) engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve hulladékgazdálkodási tevékenységet, illetve hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

S a (2) bekezdés ugyanezt tiltja – minősített esetként még fokozottabban – a veszélyes hulladéokra is.

Elhelyezésen az adott helyre történő szállítást és tárolást kell érteni. Tehát, ha a hulladékot valaki nem az arra rendszeresített gyűjtőhelyen helyezi el, hanem bárhol máshol – legyen az közterület, magánterület, erdő, mező, egyéb természeti terület –, a hulladékelhelyezéssel megvalósul a bűncselekmény, feltéve természetesen, ha a hulladék a fent említett módon veszélyes vagy veszélyeztetésre alkalmas.

Ha nincs lehetőség a Btk.-ban szabályozott – akár alap-, akár minősített – eset megállapítására, a hulladékelhelyezés lehet szabálysértés. Ez azonban szintén csak korlátok között érvényesül, s kizárólag települési hulladéokra vonatkozik (a Ht. szerint a települési hulladék a háztartási és a háztartási hulladékhoz hasonló hulladék).

A Btk. által szankcionált engedély nélküli hulladékelhelyezés [Btk. 248. § (1) bekezdés a) pont] és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Sztv.) 196. § (2) bekezdése által meghatározott, közterületen vagy nem a kijelölt lerakóhelyen lerakott települési hulladék tényállása között látszólag csak a hulladék települési vagy nem települési jellege szerint van különbség.

A bűncselekmény és a szabálysértés elhatárolása a következőképpen foglalható össze:

Köztisztasági szabálysértésről van szó akkor, ha

- a hulladék nem veszélyes vagy nem veszélyeztetésre alkalmas, viszont jellegét tekintve települési hulladéknak minősül;
- a települési hulladékot közterületen rakják le, helyezik el engedély nélkül, vagy
- a települési hulladékot nem a kijelölt lerakóhelyen rakják le, helyezik el.

Ez utóbbi megfogalmazás azt is jelenti – s itt is vannak félreértések –, hogy nemcsak a közterületen elhelyezett települési hulladékelhelyezéssel valósul meg a szabálysértés, hanem akkor is, ha valaki nem a kijelölt lerakóhelyen rakja azt le.

A félreértést valószínűleg az okozza, hogy az Sztv. 196. § (1) bekezdése – többek között – a közterületen történő szemetelést szankcionálja, míg a 196. § (2) bekezdése vonatkozik a fent említett két esetre (közterületen, illetve nem a kijelölt lerakóhelyen történő lerakás).

További szankcionálási lehetőséget tartalmaz a hulladék jogellenes elhelyezésével, illetve elhagyásával kapcsolatban a Ht.

A Ht. egyrészt kimondja, hogy hulladéktól csak kijelölt vagy arra fenntartott helyen, a környezet veszélyeztetését kizáró módon lehet megválni.

Ha ez a „megválás”, hulladékelhelyezés mégis megtörténik (illegálisan), az így elhelyezett vagy elhagyott hulladék elszállításának kötelezettsége a hulladék tulajdonosát (erre sok esetben nem derül fény) vagy korábbi birtokosát (ez sem sokszor derül ki) terheli. Ha ők nem teljesítik e kötelezettségüket, vagy személyük nem állapítható meg, akkor ez a kötelezettség

az ingatlan használóját, illetve tulajdonosát terheli. Ez közterület esetében – többnyire – a települési önkormányzat [Ht. 61. § (1)–(4) bekezdés.]

Ha a jogellenesen elhelyezett hulladék elszállításáról a fent említettek – az ott megállapított felelősségi sorrendnek megfelelően – önként nem tesznek eleget, arra a környezetvédelmi hatóság – közigazgatási eljárás keretében – kötelezi őket. [Ht. 61. § (6) bekezdés].

Hogy melyik ügyben ki a környezetvédelmi hatóság, az nem mindig egyértelmű.

A környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) értelmében környezetvédelmi hatóságként – ha kormányrendelet másként nem rendelkezik – a területi környezetvédelmi hatóság jár el. Ez tehát a főszabály, a területi környezetvédelmi hatóság pedig a megyei kormányhivatal járási hivatala (ez jelenleg a megyeszékhely megyei jogú város járási hivatala, Pest megyében a Pest Megyei Kormányhivatal).

Ugyanakkor a Korm. rendelet a környezetvédelmi hatóságok között sorolja fel a jegyzőt is és a 11. § (4) bekezdésében kimondja: a települési önkormányzat jegyzője jár el a Ht. 61. § (6) bekezdésében foglalt környezetvédelmi hatóságként, kivéve, ha a hulladék tulajdonosa, vagy az, aki attól jogellenesen vált meg, az önkormányzat, azaz: a jogellenesen elhelyezett vagy elhagyott hulladékok esetében, a hulladékot lerakó személyek elleni eljárás ügyében környezetvédelmi hatóságként a jegyző jár el (illetve ő is eljárhat).

További hatáskört biztosít a Ht. a jegyzőnek, mint környezetvédelmi hatóságnak, amikor hulladékgazdálkodási bírság kiszabására jogosítja őt fel.

A Ht. 86. § (1) bekezdése szerint:

Azt a természetes vagy jogi személyt, egyéni vállalkozót, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet, aki (amely)

- a) a hulladékgazdálkodással kapcsolatos jogszabály, közvetlenül alkalmazandó uniós jogi aktus vagy hatósági határozat előírásait megsérti,
 - b) hatósági engedélyhez, hozzájáruláshoz, nyilvántartásba vételhez vagy bejelentéshez kötött hulladékgazdálkodási tevékenységet engedély, hozzájárulás, nyilvántartásba vétel vagy bejelentés nélkül, továbbá attól eltérően végez, vagy
 - c) a melléktermék előállításáról vagy képződéséről a környezetvédelmi hatóságot nem vagy nem megfelelően tájékoztatja, hulladékot terméként vagy melléktermékként használ fel, forgalmaz vagy tárol,
- a környezetvédelmi hatóság a Korm. rendelet szerint hulladékgazdálkodási bírság megfizetésére kötelezi.

A Korm. rendelet 11. § (1) bekezdése szerint pedig ezen esetekben környezetvédelmi hatóságként a jegyző, illetve a főjegyző jár el, azaz kiszabja a hulladékgazdálkodási bírságot egyszerű bírságként, mérlegelési szempontok alapján megállapított bírságként vagy alapbírság és módosító tényezők szorzataként megállapított bírságként.

A bírság kiszabásának részletes szabályait a hulladékgazdálkodási bírság mértékéről, valamint kiszabásának és megállapításának módjáról szóló 271/2001. (XII. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) szabályozza, főszabályként a bírságot alapbírságként és módosító tényezők szorzataként meghatározza.

A bírság kiszabására jogosult az illetékes területi környezetvédelmi hatóság, illetve az országos környezetvédelmi hatóság, s emellett – a kormányrendeletben szabályozott esetekben – a jegyző.

A jegyző jogosult a bírság kiszabására, amennyiben:

- a) az ingatlantulajdonos a települési hulladék gyűjtésére és átadására vonatkozó kötelezettségét megszegi, vagy
- b) a települési hulladék kezelésére szervezett hulladékkezelési közszolgáltatás igénybevételét mellőzve jogellenes hulladék-elhelyezés történik, vagy
- c) a települési hulladékot közterületen, illetve más ingatlanán hagyták el, vagy
- d) az ingatlan tulajdonosa a települési hulladéknak az önkormányzati rendeletben meghatározott szelektív gyűjtésére vonatkozó kötelezettségét megszegi, vagy
- e) az ingatlan tulajdonosa a települési hulladéknak az önkormányzati rendeletben meghatározott szelektív gyűjtésére vonatkozó kötelezettségét megszegi, vagy
- f) a kötelezett az önkormányzati rendeletben foglalt, egyéb hulladékgazdálkodással összefüggő kötelezettségeit megszegi, vagy
- g) a kötelezett a jegyző által hozott hatósági határozat előírásait megsérti, illetve az azokban foglalt kötelezettségének nem vagy nem megfelelően tesz eleget.

A bírság mértékét ezekben az esetekben a jegyző – a jogsértés súlyát figyelembe véve – 1500 és 50 000 Ft között állapítja meg, ha

- a) a jogsértés nem jár környezetveszélyeztetéssel, környezetszennyezéssel vagy környezetkárosítással,
- b) ugyanazon jogsértés ismételt elkövetése nem áll fenn,
- c) ugyanazon jogsértés ismételt elkövetése nem áll fenn,
- d) a jogsértéssel érintett hulladék mennyisége nem haladja meg az adott településen a háztartásokban keletkező települési hulladék átlagos havi mennyiségét.

Négy megjegyzés mindenképpen ide kívánkozik:

1. A bírság jegyző általi kiszabása települési hulladékkal kapcsolatos jogsértés esetén alkalmazható.
2. Ha a települési hulladékot közterületen vagy más ingatlanán helyezték el, az – fent említettek szerint – szabálysértés, ahol a szabálysértési hatóság ennek megfelelő hatáskörrel rendelkezik.
3. A hulladékgazdálkodási bírságot a közigazgatási jogkörében eljáró környezetvédelmi hatóság szabja ki, tehát az közigazgatási bírságnak minősül. A Ht. 86. § (6a) bekezdése alapján azonban nincs helye közigazgatási bírság alkalmazásának települési hulladék közterületen engedély nélkül történő lerakása, elhelyezése miatt (azaz ez esetben csak szabálysértési bírság szabható ki, a jegyző azonban szabálysértési hatóságként nem járhat el).
4. Ha a települési hulladékot közterületen helyezték el, a jegyző által lefolytatandó eljárásra másik település jegyzőjét kell kijelölni [ha van értelme, tekintettel a 3. pontra].

Hozzá kell még tenni: a jó és hatékony gyakorlat semmiképpen nem a bírságkiszabás lenne. Az ellenőrzéseket fokozni kell mind a számukat, mind komplexitásukat tekintve (több hatóság együttes, összehangolt ellenőrzése). A környezetvédelmi hatóság – legyen az a jegyző vagy más hatóság – által hozott, kötelezést tartalmazó határozatok végrehajtásának tényleges kikényszerítése, a szigorúbb hatósági fellépés tenné lehetővé az illegálisan elhelyezett hulladékkal okozott károkozások csökkentését. A bírságkiszabás ritkán vezet el tényleges

teljesítéshez, még kevésbé a gyors teljesítéshez, s ez a végrehajtási késedelem – a környezetszennyezés felszámolásának elodázásával – további károkat okoz.

A végrehajtás foganatosítása azonban nem egyszerű feladat. Az elhagyott hulladék birtokosa, illetve az ingatlan tulajdonosa ugyanis ritkán tesz eleget – a tapasztalatok szerint – a hatósági határozat szerinti hulladékelszállítási kötelezettségének. Így annak végrehajtása a hatóságra marad(na). Viszont ebben az esetben a végrehajtás foganatosításának költségeit a hatóságnak kell viselnie, illetve megelőlegeznie. Az Ákr.-nek a végrehajtás foganatosítása területére meghatározott általános szabálya szerint a végrehajtást – ha törvény, kormányrendelet, vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzati rendelet másként nem rendelkezik – az állami adóhatóság foganatosítja [Ákr. 134. § (1) bekezdés]. A végrehajtás foganatosítására itt azonban a különös szabály érvényesül, ugyanis a környezetvédelmi törvény hatálya alá tartozó közigazgatási hatósági eljárásokban az ott meghatározott cselekmények végrehajtását az azt elrendelő hatóság foganatosítja, s így adott esetben annak költségeit is ő előlegezi meg [a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 91/D. § (3) bekezdése].

Tehát a végrehajtás ez esetben azon múlik, hogy van-e a hatóságnak – a jegyző eljárása esetén az önkormányzatnak – erre anyagi fedezete. Többnyire nincs, illetve annyi nincs, amennyi kellene.

Ha a végrehajtás foganatosítása itt is az állami adóhatóság hatáskörébe tartozna, talán a végrehajtás hatékonysága, illetve az elkövetők vagy kötelezettek önkéntes vagy akár kötelezésre történő teljesítési hajlandósága is növekedne.

De itt sem felejtethjük el: a települések környezetének tisztántartása, az illegális hulladékelhelyezés megelőzése, megakadályozása nem elsősorban az állami adóhatóság feladata lenne akkor sem, ha minderre törvényi felhatalmazást kapna.

Az illegális hulladékelhelyezés megakadályozása érdekében alkalmazható, alkalmazandó legfontosabb jogszabályi háttér a fentiek szerint foglalható össze. Az nem vitás, hogy a hatékony fellépés érdekében a jogszabályokat szigorítani szükséges. Így például növelhetné a hatékonyságot és csökkenthetné a jogellenesen elhelyezett hulladék mennyiségét, ha a Btk. hatálya kiterjedne a települési hulladékkal elkövetett jogsértésekre is.

Emellett azonban a jogszabályok nem megfelelő értelmezése vagy a felelősség áthárítása – azaz a hatóságok általi hatásköri nézetkülönbség – is szerepet játszik a hatékony fellépés elmaradásában.

Ilyen probléma továbbá a bizonyítás érdekében a szakértői vélemény kérdése, annak szükségessége vagy szükségtelensége.

A nyomozó hatóság sokszor automatikusan, mintegy megszokásból is kirendeli a szakértőt akkor is, ha az nem (feltétlenül) szükséges, azaz a hulladék jellege egyértelműen azonosítható akár szemrevételezéssel is. A hulladékjegyzék ebben segítséget nyújt a hatóság számára, megspórolható lenne a szakértői díj és a szakértői vélemény beszerzésével eltöltött idővesztés.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) szerint is csak akkor kell a szakértőt kirendelni, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.

A köztudomású tényeket nem kell bizonyítani.

Adott esetben tehát szakértő kirendelése nélkül is meg lehet állapítani azt, hogy a hulladék veszélyes-e vagy veszélyeztetésre alkalmas-e, s akkor sem szükséges a szakértő kirendelése, ha a hulladék jellege okirattal vagy más módon, akár a jogszabály segítségével (hulladékjegyzék) bizonyítható vagy köztudomású tényről van szó.

Másrészt akkor kell szakértő, ha a hatóság nem rendelkezik a bizonyítandó tény megállapításához szükséges szakértelemmel. Ez a szakértelem természetesen leginkább a területi környezetvédelmi hatóság esetében áll rendelkezésre, az ő szerepüket azonban sok esetben szintén nem megfelelően kamatoztatják az eljáró hatóságok.

A hulladék veszélyessége vagy nem veszélyes jellege megállapítására a környezetvédelmi hatóság egyébként is erős jogosítvánnyal bír.

A Ht. 55. §-a értelmében ugyanis a hulladék veszélyes hulladéknak minősül, ha az a hulladékjegyzékről szóló miniszteri rendeletben meghatározott hulladékjegyzékben veszélyes hulladékként szerepel és a Ht. 1. mellékletében meghatározott veszélyességi jellemzők (robbanásveszélyes, tűzveszélyes stb.) legalább egyikével rendelkezik.

A hulladék akkor is veszélyes hulladéknak minősül, ha az nem veszélyes hulladékként szerepel a hulladékjegyzékben, de a környezetvédelmi hatóság megállapítja, hogy rendelkezik a jogszabályban meghatározott veszélyességi jellemzők valamelyikével. Az ilyen ismeretlen összetételű és a hulladékjegyzékben közelebről meg nem határozott típusú hulladékot a környezetvédelmi hatóság döntéséig veszélyes hulladéknak kell tekinteni.

A hulladék viszont nem minősül veszélyes hulladéknak, ha a hulladékjegyzékben veszélyes hulladékként szerepel ugyan, de a környezetvédelmi hatóság megállapítja, hogy nem rendelkezik a jogszabályban meghatározott veszélyességi jellemzők egyikével sem.

A környezetvédelmi hatóság (területi környezetvédelmi hatóság) megállapítása (szakkérdésben adott álláspontja) pedig – a szakértővel ellentétben – ingyenes (vagy legalábbis ahhoz képest elhanyagolható költséggel jár), érdemes lenne ezt a szakértelmet és költségkímélő megoldást kamatoztatni.

Fenti félreértések, jogalkalmazási pontatlanságok nehezítik a gyors és hatékony eljárást. Pedig a gyorsaság a további károkozás megelőzése, megakadályozása érdekében itt különösen fontos lenne.

Ahhoz azonban, hogy a hatóságok minél eredményesebben lássák el feladataikat, az állampolgárok feljelentési, bejelentési hajlandóságán is javítani kellene. Ennek megalapozója, kiindulópontja pedig a környezettudatos nevelés, melyet már az óvodákban, általános iskolákban el kell kezdeni, meg kell honosítani, de azt minden korosztály és társadalmi csoport irányába javítani kell. Az oktatás egyrészt ismeretterjesztő tréningekkel történhetne, másrészt a pedagógusok ilyen irányú felkészítését követően általuk is, továbbá az illegális hulladéklerakás visszaszorítását is célul tűző civil szervezetek bevonásával, ideértve a polgárőrségeket is, amelyek szintén sokat tehetnek a megelőzés, megakadályozás, az elkövetők felderítése területén. Mindezek több fejlett országban már működő és eredményes

gyakorlatok, melyeket a lakosság számára térítésmentesen igénybe vehető hulladékgyűjtő pontokkal (pl.: építésitörmelék-gyűjtő pontok) is segítenek és ösztönöznek.

A kamerás megfigyelőrendszer szintén sokat lendíthet az elkövetők felderítésének sikerességén, de az elkövetés megelőzésében is. Mivel a közérdek védelme erősebb a magánszféra érdekeinél, itt a megfigyelhető területek szélesítése is szóba jöhetne. Tehát a kamerával való megfigyelés lehetőségét a közterületek mellett – törvényi felhatalmazással – ki kellene terjeszteni azokra a területekre, melyek az illegális hulladéklerakás fő célpontjai (erdőszelek, út menti területek stb.).

Emellett sem hanyagolhatók el a különböző kiegészítő és folyamatosan alkalmazandó eszközök.

Előadások, képzések, tájékoztató kampányok, a megelőzés tudatosításának fontossága. Tiltó táblák, figyelemfelhívó közlemények. Főleg azokon a helyeken, amelyek tipikus lerakóhelynek számítanak, ahol gyakori az illegális hulladékelhelyezés. S ide kellene főleg a kamerák is.

Emellett könnyíteni kellene a hulladék – építési és más veszélyes, veszélyeztetésre alkalmas és egyéb hulladék – legális és ingyenes elhelyezésének módjain. Párhuzamosan a szigorúbb büntetethezességel, a bizonyítás egyszerűsítésével, a végrehajtás feltételeinek megteremtésével és a végrehajtás gyorsításával (akár a 3 napon belüli végrehajtási lehetőség biztosításával), a hatóságok eszköz- és intézkedési feltételrendszerének megteremtésével, illetve egyszerűsítésével.

Fent leírtakból is láthatók, érzékelhetők azok a módszerek, melyek a megoldás felé vezethetnek és csökkenthetik vagy – más országok példája alapján ez a remény sem zárható ki – megszüntethetik az illegális hulladéklerakást. Ennek érdekében az a következtetés már most levonható, hogy a legfontosabb a megelőzés. Emellett alapvetően további három lehetőség van a hulladék csökkentésére: a hasznosítás, az ártalmatlanítás és a lerakás.

S fontos „a szennyező fizessen” elvének meghonosítása!

Végül, de nem utolsósorban a szelektív hulladékgyűjtés – a tényleges szelektív gyűjtés – bevezetése és megkövetelése.